

Vleesconsumptie per hoofd van de bevolking in Nederland, 2005-2022

Hans Dagevos, David Verhoog, Peter van Horne en Robert Hoste

WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH

Vleesconsumptie per hoofd van de bevolking in Nederland, 2005-2022

Hans Dagevos, David Verhoog, Peter van Horne en Robert Hoste

Dit onderzoek is uitgevoerd door Wageningen Economic Research in opdracht van en gefinancierd door Wakker Dier.

Wageningen Economic Research
Wageningen, oktober 2023

NOTA
2023-139

Dagevos, Hans, David Verhoog, Peter van Horne, Robert Hoste, 2023. *Vleesconsumptie per hoofd van de bevolking in Nederland, 2005-2022*. Wageningen, Wageningen Economic Research, Nota 2023-139. 14 blz.; 2 fig.; 2 tab.; 12 ref.

Deze nota geeft een overzicht van de vleesconsumptie per hoofd van de bevolking in Nederland in de jaren 2005-2022. Het totale verbruik van vlees en vleeswaren per hoofd van de bevolking in Nederland ligt in 2022 op 75,0 kg (op basis van karkasgewicht). Dit is het laagste verbruikscijfer in de gerapporteerde periode sinds 2005. Bovendien betekent deze uitkomst dat de in 2020 ingezette daling zich voortzet en er geen terugkeer is naar cijfers uit pre-coronajaren. Integendeel, de 2022-cijfers nemen hier verder afstand van. De daling in 2022 ten opzichte van 2021 wordt veroorzaakt door afname in het verbruik van rund- en pluimveevlees, terwijl varkensvlees geen verschil met 2021 laat zien.

Trefwoorden: vleesconsumptie, Nederland, vleesverbruik, inflatie, Voedselconsumptiepeiling

Deze nota is gratis te downloaden op <https://doi.org/10.18174/638735> of op www.wur.nl/economic-research (onder Wageningen Economic Research publicaties).

© 2023 Wageningen Economic Research
Postbus 29703, 2502 LS Den Haag, T 070 335 83 30, E communications.ssg@wur.nl,
www.wur.nl/economic-research. Wageningen Economic Research is onderdeel van Wageningen University & Research.

Dit werk valt onder een Creative Commons Naamsvermelding-Niet Commercieel 4.0 Internationaal-licentie.

© Wageningen Economic Research, onderdeel van Stichting Wageningen Research, 2023

De gebruiker mag het werk kopiëren, verspreiden en doorgeven en afgeleide werken maken. Materiaal van derden waarvan in het werk gebruik is gemaakt en waarop intellectuele eigendomsrechten berusten, mogen niet zonder voorafgaande toestemming van derden gebruikt worden. De gebruiker dient bij het werk de door de maker of de licentiegever aangegeven naam te vermelden, maar niet zodanig dat de indruk gewekt wordt dat zij daarmee instemmen met het werk van de gebruiker of het gebruik van het werk. De gebruiker mag het werk niet voor commerciële doeleinden gebruiken.

Wageningen Economic Research aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Wageningen Economic Research is ISO 9001:2015 gecertificeerd.

Wageningen Economic Research Nota 2023-139 | Projectcode 2282100518

Foto omslag: StudioPortoSabbia / Shutterstock.com

Inhoud

1	Inleiding	5
2	Berekeningswijze	6
3	Vleesverbruik per hoofd van de bevolking	7
4	Vlees en hoge inflatie	9
5	Vlees eten in Nederland: cijfers uitgelicht en uitgelegd	11
	Bronnen en literatuur	13

1 Inleiding

Wakker Dier is geïnteresseerd in de omvang van de vleesconsumptie per hoofd van de bevolking in Nederland en heeft Wageningen Economic Research benaderd dit opnieuw te berekenen. Wageningen Economic Research doet dit jaarlijks sinds 2015 (Verhoog et al., 2015). Ook heeft Wakker Dier gevraagd de huidige vleesconsumptie per hoofd van de bevolking in Nederland te vergelijken met eerdere jaren, zodat trends in de vleesconsumptie zichtbaar worden.

Deze nota gaat in Hoofdstuk 2 kort in op de wijze waarop het vleesverbruik is berekend.

Hoofdstuk 3 geeft een overzicht van het vleesverbruik per hoofd van de bevolking in Nederland in de jaren 2005-2022 en maakt daarbij onderscheid in de volgende vleessoorten: rundvlees, varkensvlees, schapen- en geitenvlees, paardenvlees, pluimveevlees en totaal vlees.

Het jaar 2022 staat centraal in deze nota en daarom willen we in Hoofdstuk 4 kort ingaan op inflatie. De verkoop van vlees en vleeswaren in het retailkanaal (supermarkten, slagers/poeliers) wordt in verband gebracht met prijsontwikkelingen in het 'inflatiejaar' 2022 voor de belangrijkste drie vleessoorten.

Hoofdstuk 5 richt zich op een beknopte vergelijking tussen de in deze nota gehanteerde 'macrobenadering' en de 'microbenadering' zoals de Voedselconsumptiepeiling (VCP) die hanteert. De nieuwste VCP is eerder in 2023 verschenen en besteedt onder meer ook aandacht aan de consumptie van vlees. Reden genoeg om kort tekst en uitleg te geven bij de verschillen tussen de dataverzameling en de gevonden resultaten.

2 Berekeningswijze

Wageningen Economic Research gebruikt de systematiek van de voorzieningsbalansen om het vleesverbruik per hoofd van de bevolking te bepalen. Deze methodiek sluit aan bij de methode zoals die in het verleden tot 2012 is toegepast door de Productschappen voor Vee, Vlees en Eieren (PVE). Daarmee wordt de vleesconsumptie zo goed mogelijk benaderd. De methodiek komt erop neer dat het verbruik in een bepaald jaar wordt afgeleid van het aantal slachtingen van dieren, de invoer en uitvoer van vlees zoals die in de CBS-statistieken te vinden zijn en de voorraadmutaties. Bij deze mutaties gaat het om vlees dat wordt opgeslagen in bijvoorbeeld een koelhuis om later te worden geconsumeerd (wanneer de voorraad groeit, betekent dit dat het verbruik dat jaar kleiner wordt) of om vlees dat juist uit het koelhuis wordt gehaald om nu te worden geconsumeerd (waardoor de voorraad afneemt en het verbruik vergroot wordt). In de CBS-handelsstatistieken valt vlees uiteen in een groot aantal diersoorten en onderdelen van dieren, zoals schouders, achterdelen en ribstukken. Verder worden allerlei bewerkte vormen van vlees geregistreerd, zoals vers vlees, bevroren vlees, gedroogd vlees, gezouten vlees, hammen en vleeswaren. In totaal zijn honderden producten meegenomen, tot op een vrij gedetailleerd niveau. De in- en uitvoer van producten waar vlees in verwerkt is, zoals lasagne en kippensoep, worden niet expliciet in de berekeningen meegenomen omdat het moeilijk is om te bepalen hoeveel vlees er in deze producten - die van verschillende fabrikanten afkomstig zijn - zit. Het in Nederland geproduceerde vlees dat verwerkt wordt in dergelijke producten zit impliciet (indirect) dus wel in de binnenlandse consumptie.

Voor voorraadmutaties van vlees bestaat geen bron die we kunnen gebruiken. Dat komt bij de berekeningen van voorzieningsbalansen voor andere producten dan vlees ook regelmatig voor; in zulke gevallen is het gebruikelijk dat de opstellers van de balans zelf een aanname voor de voorraadmutatie c.q. statistische onzekerheid maken. In het geval van de voorzieningsbalans voor vlees is dat als volgt gedaan: we veronderstellen dat het binnenlandse verbruik bestaat uit directe consumptie en mutaties in de voorraad bij de industrie. Voor het bepalen van de directe consumptie wordt gebruikgemaakt van de trendmatige ontwikkeling van de buitenshuisconsumptie op basis van door Wageningen Economic Research bewerkte cijfers van marktinformatiebureau Foodstep en van de jaarlijkse mutatie van de aankopen door consumenten per vleessoort op basis van GfK-data. GfK-data zijn gebaseerd op de aankopen van levensmiddelen bij de detailhandel ((super)markten, slagerijen/poeliers) in Nederland door een panel van 6.000 personen. De voorraadmutaties (statische correcties) zijn uiteindelijk de resultante van totaal binnenlandsverbruik minus de directe consumptie.

Verder zijn de berekeningen alleen gericht op menselijke consumptie van vlees en vleesproducten. De consumptie van slachtbijproducten voor (huis)dieren (zoals honden en katten) is buiten beschouwing gelaten. Ten slotte betreffen de berekeningen vlees en vleesproducten zonder de eetbare slachtbijproducten, zoals lever en vetten. Deze werkwijze sluit aan bij de internationaal gangbare aanpak.

3 Vleesverbruik per hoofd van de bevolking

Het totale verbruik van vlees en vleeswaren (op basis van karkasgewicht) per hoofd van de bevolking in Nederland komt voor 2022 uit op 75,0 kg (Tabel 3.1, Figuur 3.1). Dit betekent een daling van ruim een kilogram ten opzichte van de 76,1 kg in 2021. Dit betekent eveneens dat zich het laagste verbruikscijfer in de gerapporteerde periode sinds 2005 laat noteren. Het 2022-cijfer volgt daarmee 2020 op als jaar waarin het laagste cijfer wordt geboekt in de reeks vanaf 2005. En deze uitkomst betekent dat de 2022-cijfers verder afstand nemen van cijfers uit pre-coronajaren in plaats van ernaar terug te keren. Ten opzichte van 2019 is er een verschil van bijna 3 kg.

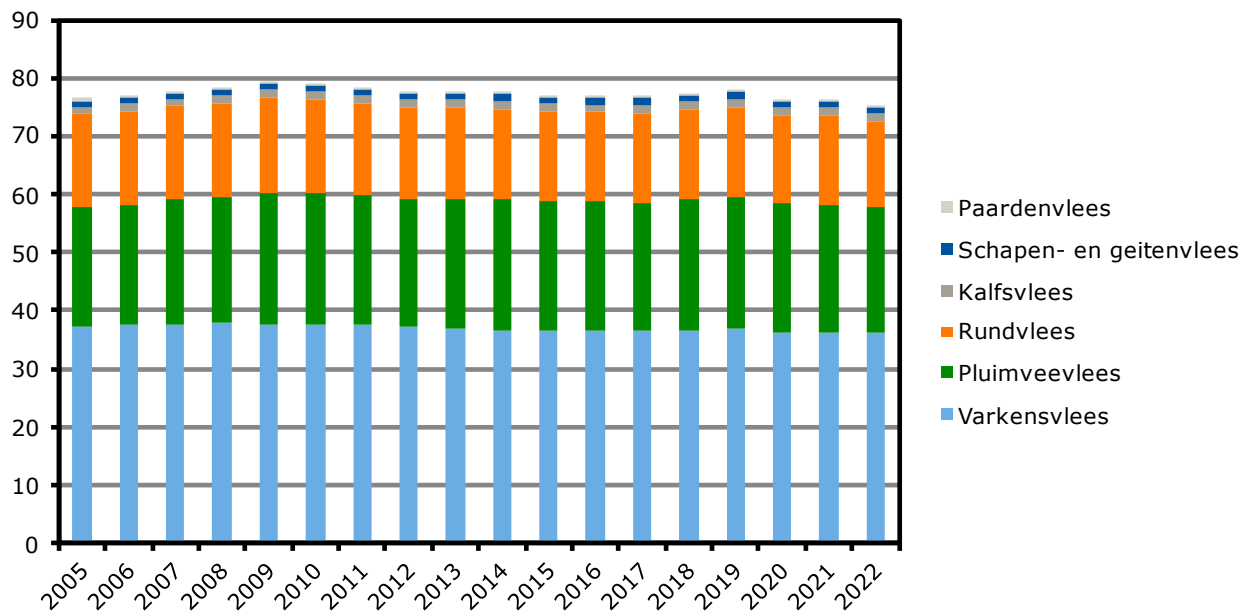
De daling in 2022 ten opzichte van 2021 wordt veroorzaakt door afnames in het verbruik van rund- en pluimveevlees, waarvan het merendeel op het conto van rundvlees komt. Varkensvlees vertoont geen verandering ten opzichte van 2021. Voor al deze drie onderscheiden hoofdcategoryën geldt dat het vleesverbruiksniveau in 2022 onder het niveau blijft dat voor de coronaperiode werd bereikt. Zowel roodvlees (varken en rund) als witvlees (pluimvee) keren dus niet terug naar pre-coronacijfers. De 2022-cijfers voor kalfs-, schapen- en geiten- en paardenvlees zijn wederom vrijwel onveranderd gebleven ten opzichte van 2021 en voorgaande jaren. Stabiliteit in deze cijfers is al vele jaren aan de orde.

Tabel 3.1 Vleesverbruik a) per hoofd van de bevolking in Nederland, 2005-2022 (kg)

	Varkensvlees	Pluimveevlees	Rundvlees	Kalfsvlees	Schapen- en geitenvlees	Paardenvlees	Totaal vlees
2005	37,2	20,7	15,9	1,3	1,0	0,6	76,7
2006	37,4	20,8	16,1	1,3	1,0	0,5	77,1
2007	37,6	21,5	16,1	1,3	1,0	0,2	77,7
2008	37,8	21,6	16,1	1,4	1,1	0,1	78,1
2009	37,7	22,5	16,3	1,4	1,1	0,1	79,2
2010	37,7	22,5	16,2	1,3	1,1	0,1	79,0
2011	37,7	22,1	15,9	1,3	1,1	0,1	78,2
2012	37,3	22,0	15,7	1,3	1,1	0,1	77,6
2013	37,0	22,3	15,7	1,3	1,2	0,1	77,6
2014	36,7	22,5	15,5	1,3	1,2	0,1	77,3
2015	36,6	22,1	15,4	1,3	1,2	0,1	76,9
2016	36,6	22,2	15,4	1,3	1,2	0,1	76,8
2017	36,5	22,1	15,4	1,3	1,2	0,1	76,7
2018	36,5	22,5	15,5	1,3	1,2	0,1	77,1
2019	36,7	22,9	15,5	1,3	1,2	0,1	77,8
2020	36,4	22,1	15,1	1,3	1,1	0,1	76,0
2021	36,3	22,0	15,3	1,3	1,1	0,1	76,1
2022	36,3	21,4	15,0	1,3	1,0	0,1	75,0

a) Op basis van karkasgewicht (gewicht met been).

Bron: CBS, berekening Wageningen Economic Research.

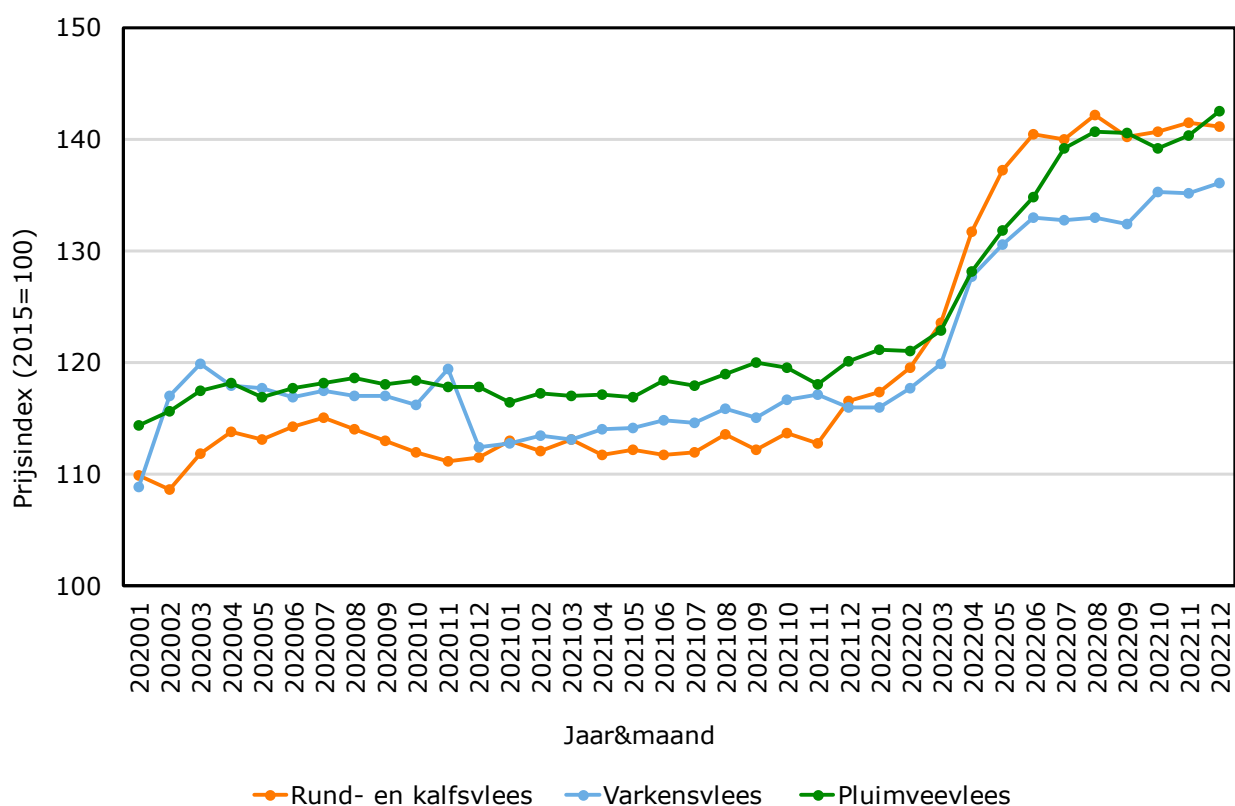
Figuur 3.1 Vleesverbruik a) per hoofd van de bevolking in Nederland, 2005-2022 (kg)
a) Op basis van karkasgewicht (gewicht met been).
Bron: CBS, berekening Wageningen Economic Research.

4 Vlees en hoge inflatie

In de twee voorgaande edities van deze nota, die betrekking hadden op de 'coronajaren' 2020 en 2021 (Dagevos et al., 2021; 2022), is aangegeven dat het verschil met de cijfers van 2019 en daarvoor veel te maken heeft met uitzonderlijke omstandigheden vanwege de beperkende coronamaatregelen die getroffen zijn met de nodige impact op de vleesconsumptie buitenshuis. Voor het jaar 2022 is te wijzen op de bijzondere omstandigheid van hoge inflatie. Zoals 2020 en 2021 'coronajaren' waren, zo is 2022 een 'inflatiejaar' te noemen.

Vlees is niet in het minst getroffen door een hoog inflatiepercentage, met prijzen voor vlees die wel opliepen tot 18% hoger dan een jaar eerder (NOS, 2023). Ook als onze data weliswaar geen uitsluitsel kunnen geven over de redenen van een stijgende of dalende trend, betekent dit niet dat we geen aandacht mogen hebben voor opvallende veranderingen die zich in markt of maatschappij voordoen. Zoals we eerder aandacht hebben gehad voor de impact van corona, zo laten we nu niet achterwege op te merken dat de forse prijsverhogingen gedurende 2022 ongetwijfeld een factor van betekenis zijn in het voor 2022 geboekte vleesverbruikscijfer.

Kijken we hier nog iets verder naar, dan valt op dat de prijzen van rund- en pluimveevlees hoger opgestuwd zijn door hogere kosten (veevoer, energie) dan de prijs van varkensvlees is gestegen (Figuur 4.1). De prijs van varkensvlees is weliswaar ook flink aan inflatie onderhevig, maar komt in 2022 lager uit dan rund- en pluimveevlees. Figuur 4.1 laat zien dat in vergelijking met de jaren 2020 en 2021 varkensvlees zich gedurende het 'inflatiejaar' 2022 meer is gaan onderscheiden als een goedkoper alternatief.

Figuur 4.1 Prijswontwikkeling (2015 = 100) voor varkensvlees (blauw), pluimveevlees (groen) en rundvlees (oranje), 2020-2022

In het licht van de verkoopcijfers in het retailkanaal (supermarkten, slagers/poeliers) lijkt het er inderdaad op dat varkensvlees als aantrekkelijk alternatief te boek is komen te staan. De verkoopcijfers via het retailkanaal zijn onderdeel van de berekening van de vleesverbruikscijfers. Samenhang tussen veranderingen in de verbruikscijfers voor rund-, pluimvee- en varkensvlees (Tabel 3.1) en de verkopen via het retailkanaal is dus niet per se opzienbarend (Tabel 4.1). Opvallender aan de sterkere daling van rund- en pluimveevlees ten opzichte van varkensvlees is dat de verhoudingen hiermee drastisch veranderen. Stond een afname in de verkoop van vers varkensvlees in het retailkanaal voor de jaren 2019-2021 tegenover een toename in de verkoop van rund- en pluimveevlees (Dagevos et al., 2022), in 2022 daalt rundvlees het hardst in huishoudelijke consumptie, gevolgd door pluimveevlees. Varkensvlees heeft te maken met de kleinste terugloop in de verkoop aan huishoudens via het retailkanaal ten opzichte van 2021. De inhoud van Tabel 4.1 laat zich vervolgens logisch in overeenstemming brengen met de inhoud van Figuur 4.1: de vleessoorten die het sterkst aan inflatie onderhevig zijn geweest in 2022 (Figuur 4.1) lopen in het retailkanaal het hardst terug (Tabel 4.1). Varkensvlees loopt relatief het minste op in prijs (Figuur 4.1) en het minste terug in huishoudelijke vraag (Tabel 4.1).

Tabel 4.1 Vleesverkopen (1.000 kg) via retailkanaal

	2019	2020	2021	2022	2022 : 2021	2022 : 2019
Totaal vlees	530.894	555.785	536.703	500.185	93,2%	94,2%
Pluimveevlees	131.823	142.411	139.087	130.759	94,0%	99,2%
Varkensvlees	279.838	285.073	269.211	262.723	97,6%	93,9%
Rundvlees	117.740	126.649	126.883	105.354	83,0%	89,5%
Overig vlees	1.492	1.653	1.522	1.350	88,7%	90,5%

Bron: GfK, bewerking Wageningen Economic Research (huishoudelijk volume in kilogram * 1.000).

5 Vlees eten in Nederland: cijfers uitgelicht en uitgelegd

De door het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) in februari 2023 uitgebrachte Voedselconsumptiepeiling (VCP) over de jaren 2019-2021 noteerde een daling in de vleesconsumptie (RIVM, 2023). De cijfers in de nota *Vleesconsumptie in Nederland* door Wageningen Economic Research over diezelfde jaren gaan hier in zekere zin in mee, maar de dalende trend is zwakker en dient zich pas in de laatste jaren aan, waardoor deze als het ware achter de tendens in de consumptiepeilingen aan loopt. Als resultaten uit de laatste drie VCP's sinds 2007 naast elkaar worden gelegd, tekent zich een duidelijkere afname in de vleesconsumptie af. Die is niet af te lezen uit de min of meer stabiele lijn in de vleesverbruikscijfers sinds 2005 in deze nota. Een lijn die pas na 2019 een bescheiden beweging naar beneden maakt en blijft zakken, zoals de cijfers voor 2022 in het vorige hoofdstuk uitwezen. Aanleiding dus om de cijfers kort met elkaar te vergelijken en de verschillen te bespreken.

Als een vergelijking wordt gemaakt tussen de resultaten van de VCP's van 2007-2010, 2012-2016 en die van 2019-2021, dan daalt de vleesconsumptie met 3 kg tussen de VCP's van 2007-2010 en 2012-2016 en met 4 kg als de vergelijking tussen de meest recente VCP 2019-2021 en de voorgaande van 2012-2016 wordt gemaakt. Dit leidt tot een consumptieniveau onder de 32 kg op jaarbasis. Ook als we beseffen dat een grove vuistregel wordt gehanteerd wanneer ervan uit wordt gegaan dat de helft van het vleesverbruikscijfer op basis van karkasgewicht wordt geconsumeerd, komen we in onze berekeningen wel op een consumptiecijfer uit dat zo'n 5 à 6 kg hoger ligt. Een aanmerkelijk verschil, waar overigens wel tekst en uitleg bij te geven is.

Om te beginnen past de tamelijk vlakke hoofdlijn die door de Nederlandse cijferreeks sinds 2005 is te trekken bij de stabiele ontwikkelingslijnen die andere macrobenaderingen laten zien, zoals cijfers van de Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties (FAO), die evenmin duidelijk dalende trends laten zien. Ten tweede zijn er aanwijzingen dat Nederland niet uniek is het vinden van een verschil tussen survey-uitkomsten en resultaten op basis van voorzieningsbalansen. Anders gezegd, op individueel en groepsniveau geven consumenten aan minder vlees te (willen) eten, maar op nationaal niveau zien we dit nog nauwelijks terug in de totale vleesconsumptiecijfers. Deze combinatie van de aanwezigheid van (zelfverklaarde) flexitariërs enerzijds en een hoge en nauwelijks dalende vleesconsumptie per hoofd van de bevolking anderzijds, is waar de term flexitariërparadox naar verwijst (Bouma, 2022; Dagevos en Verbeke, 2023). In een onlangs verschenen wetenschappelijke artikel van Strässner en Hartmann (2023) wordt gesuggereerd dat deze flexitariërparadox ook in Duitsland aanwezig is. Met betrekking tot het Verenigd Koninkrijk wijzen Stewart en collega's (2021) op basis van consumptiepeilingdata op een reductie in de vleesconsumptie, een beweging conform de Nederlandse VCP. Echter, macrodata van de FAO (2023) die betrekking hebben op het landelijke niveau laten op hun beurt geen duidelijke vleesmindering zien in het VK tijdens de jaren '10, conform Nederlandse macrodata.

Het zojuist genoemde wijst er al naar dat verschillen in de trend en het niveau van vleesconsumptie eerst en vooral bekeken en begrepen moeten worden vanuit het besef dat de databronnen waar studies uit putten zeer verschillend zijn. Bij de 'microbenadering', zoals de VCP die hanteert, wordt bij individuele deelnemers van 1-79 jaar of hun ouders nagevraagd wat het voorbije etmaal gegeten en gedronken is via zelfrapportage. Deze dataverzameling op persoonsniveau gebeurt in de VCP op twee aparte dagen per deelnemer. Het contrast met de 'macrobenadering' kan nauwelijks groter zijn. Hoofdstuk 2 van deze nota geeft aan hoe de vleesverbruiksgegevens op nationaal niveau worden bepaald.

De benaderingswijze hangt vervolgens ook weer samen met het doel. De VCP is specifiek voedingskundig van aard en gericht op wat er uiteindelijk gegeten wordt. De bedoeling van deze nota en de eerdere edities ervan is zicht te krijgen op de hoeveelheid vlees die beschikbaar wordt gesteld voor menselijke consumptie. Kort gezegd, het gaat om het verschil in perspectief tussen wat er door de mond gaat enerzijds en wat er op de markt wordt gebracht anderzijds. Het verschil tussen de 'bruto' vleesverbruikscijfers als benadering van vleesconsumptie en de 'netto' inname van vlees en vleesproducten zoals gehanteerd door de VCP, is wezenlijk. De 'bruto' data van het vleesverbruik includeren het vlees dat door buitenlandse toeristen in

Nederland wordt gegeten of het vlees dat onderdeel is van kant-en-klare maaltijden die bijvoorbeeld in zieken- en verzorgingshuizen worden bereid, evenals de aankopen van vlees(waren) door huishoudens bij supermarkten en slagers. Wat geproduceerd wordt en in omloop gebracht, wordt meegeteld. Wat onverkocht blijft in supermarkten, restaurants of de foodservice en waarschijnlijk wordt weggegooid, wordt niet in mindering gebracht. Dit laatste geldt ook voor het niet-opgegeten vlees dat achterblijft op het bord of ongebruikt in de vuilnisbak belandt. Voor dit vlees zijn ook dieren gehouden en geslacht. Evenmin in mindering gebracht wordt het verlies aan gewicht van vlees na bereiding.

Voor de VCP-methode is het laatste juist van groot belang. De VCP is het te doen om het gewicht van het vlees dat gegeten is door de 3.570 deelnemers tijdens de twee peildagen, dus ná bereiding. De vleesverbruikscijfers gaan over karkasgewicht, over rauw vlees dus, terwijl de VCP over bereid vlees gaat. Het verschil tussen rauw en bereid vlees bestaat hier uit vet en vocht dat tijdens de bereiding aan het vlees onttrokken wordt. De VCP rekent met een verschil dat oploopt tot wel enkele tientallen procenten. Het verschil in geconsumeerde hoeveelheid vlees op basis van consumptiepeilingen en voorzieningsbalansen wordt hiermee flink verkleind. Immers, als we bij de hoeveelheid vlees per persoon gebaseerd op de microbenadering (circa 32 kg) misschien wel 3 tot 5 kilogram mogen optellen dan wordt de afstand tot de vleesconsumptie gebaseerd op de macrobenadering (circa 38 kg) opeens een heel stuk kleiner. Hiernaast is van de kant van de macrobenadering ook toenadering tot de microbenadering te vinden. Want met het wél meetellen van het vlees dat overblijft op het bord of ongebruikt in de vleesvitrine blijft liggen, is vanuit een optiek van de daadwerkelijke inname van vlees te veronderstellen dat de macrobenadering de hoeveelheid geconsumeerd vlees overschat. De verspilling van vlees bij consumenten thuis belooft bijvoorbeeld ruim 7% (Van Lieshout en Knüppe, 2023) en in het supermarktkanaal gaat het om een ruime 2% van het verse vlees dat niet bij consumenten terecht komt (Samen tegen voedselverspilling, 2022).

Wat met het bovenstaande in kort bestek gezegd wil zijn, is dat beide meetmethoden hun verdiensten en beperkingen hebben. Het gaat er dan ook niet om dat de ene methode beter of betrouwbaarder zou zijn dan de andere. Verschillen tussen VCP- en vleesverbruikscijfers zijn niet per se strijdig met elkaar en hebben bovendien met elkaar gemeen dat in beide gevallen de dalende trend in de vleesconsumptie ruimschoots boven het niveau van zo'n 25 kg pp/pj ligt dat de Schijf van Vijf adviseert.

Wageningen Economic Research
Postbus 29703
2502 LS Den Haag
T 070 335 83 30
E communications.ssg@wur.nl
wur.nl/economic-research

NOTA 2023-139

De missie van Wageningen University & Research is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. Binnen Wageningen University & Research bundelen Wageningen University en gespecialiseerde onderzoeksinstituten van Stichting Wageningen Research hun krachten om bij te dragen aan de oplossing van belangrijke vragen in het domein van gezonde voeding en leefomgeving. Met ongeveer 30 vestigingen, 7.600 medewerkers (6.700 fte) en 13.100 studenten en ruim 150.000 Leven Lang Leren-deelnemers behoort Wageningen University & Research wereldwijd tot de aansprekende kennisinstellingen binnen haar domein. De integrale benadering van de vraagstukken en de samenwerking tussen verschillende disciplines vormen het hart van de unieke Wageningen aanpak.

To explore
the potential
of nature to
improve the
quality of life

Wageningen Economic Research
Postbus 29703
2502 LS Den Haag
T 070 335 83 30
E communications.ssg@wur.nl
wur.nl/economic-research

Nota 2023-139

De missie van Wageningen University & Research is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. Binnen Wageningen University & Research bundelen Wageningen University en gespecialiseerde onderzoeksinstituten van Stichting Wageningen Research hun krachten om bij te dragen aan de oplossing van belangrijke vragen in het domein van gezonde voeding en leefomgeving. Met ongeveer 30 vestigingen, 7.600 medewerkers (6.700 fte) en 13.100 studenten en ruim 150.000 Leven Lang Leren-deelnemers behoort Wageningen University & Research wereldwijd tot de aansprekende kennisinstellingen binnen haar domein. De integrale benadering van de vraagstukken en de samenwerking tussen verschillende disciplines vormen het hart van de unieke Wageningen aanpak.

